

Martin Müller, Warmiński teolog i historyk Franz Hipler (1836 –1898) . Nauka i publicystyka między romantyzmem a nowoczesnością, wyznaniem i narodem

Publicystykę warmińskiego teologa i historyka Franza Hiplera można na nowo badać z punktu widzenia nowoczesności, dostrzegając w jego publikacjach treści świeckie, odczarowane i nakierowane na państwo narodowe. Niniejsza praca powstała na bazie kilku monografii i artykułów, ale oparta została głównie na redagowanym przez Hiplera w latach 1869-1898 Pastoralblatt für die Diözese Ermland.

Pod wpływem teologów i filozofów inspirowanych romantyzmem, a później albo będących na indeksie, albo ekskomunikowanych, jak Schlüter, Döllinger czy Günther, Hipler łączy wiedzę historyczno-krytyczną ze zjawiskami mistycznymi. Stwierdzenie to odnosi się do jego rozprawy doktorskiej na temat pism przypisywanych Dionizemu Areopagicie, a też w nie mniejszym stopniu do jego badań nad objawieniami maryjnymi w Gietrzwałdzie i warmińskiej sekty Justyny Dargel.

Jako teolog soborowy biskupa warmińskiego Krementza ogłasza on najpierw w Pastoralblatt krytyczne przyczynki odnośnie do nieomyłności papieskiej, a potem, poddając się dogmatowi, prezentuje publicystyczną wymianę ciosów ze starokatolikami.

Historyk i hagiograf Hipler nie formułuje providencjalnej niemieckiej historii narodowej, lecz pokazuje historyczno-kulturową przynależność Warmii, przynajmniej w okresie wczesnonowożytnym, do środkowo-wschodnioeuropejskiej Rzeczypospolitej Obojga Narodów Polski i Litwy, odrzuca także jednostronne narodowe przywłaszczanie jako niedopuszczalną od strony naukowej projekcję wsteczną.

Oprócz tego w Pastoralblatt występują liczne dowody poświadczające tendencje centralizujące i dyscyplinujące modernizującego zarządzania w środowisku katolickim Prus Wschodnich, gdy Hipler wypowiada się na temat typowych dziewiętnastowiecznych problemów, jak kwestie społeczne, powstanie środków masowego przekazu, sprawy stowarzyszeń katolickich czy nowy masowy kult Serca Jezusowego.